

Arhitektura je tako širok poklic, da se lahko v njem najdeš

Intervju s Špelo Videčnik

Pogovarjala se je Mika Cimolini

Špela Videčnik (1971) deluje v okviru mednarodno priznanega arhitekturnega biroja Ofis, ki ga je leta 2000 soustanovila z Rokom Omanom. Oba sta študirala na ljubljanski Fakulteti za arhitekturo, magistrirala pa sta na Architectural Association School of Architecture v Londonu. Biro sta ustanovila po vrnitvi v Slovenijo, potem ko sta zmagala na natečaju za prenovu Turjaške palače v Mestni muzej Ljubljana. Od takrat so v biroju izvedli še veliko javnih projektov, denimo stadionov, stanovanjskih in večstanovanjskih stavb, hotelov in poslovnih objektov – v Sloveniji, Franciji, Rusiji, Španiji idr. – za katere so prejeli več mednarodnih priznanj. Oba arhitekta predavata na šoli Harvard GSD v Bostonu, na Architectural Association School of Architecture v Londonu in na UCLA v Los Angelesu. Za svoje arhitekturne realizacije so Ofis arhitekti med drugim prejeli več nominacij za nagrado Miesa van der Roheja, platinasti svinčnik ZAPS 2012, zlati svinčnik 2013, Plečnikovo nagrado, nagrado Archidesignclub Award (za študentski kampus v Parizu) in ameriško oblikovalsko nagrado AIA New England Design Award (za bivak pod Skuto).

© Tomaž Gregorič

»Ne gre za ženski ali moški princip, ampak za to, od kod izhajaš, v kaj te življenje pelje.«

Kakšna je tvoja izkušnja v zvezi z delovanjem na področju arhitekture, glede na to, da si ženska?

To se mi zdi popolnoma nerelevantno vprašanje. Nikoli se nisem obremenjevala s tem, da bi bil to moški ali ženski poklic. Če pogledaš fakultete za arhitekturo, tako v Ljubljani kot v tujini, je povsod približno enako število študentov obeh spolov. Arhitektura je tako širok poklic, da se lahko v njem najdeš v katerikoli niši, bodisi v kreativnem delu ali pa v organizaciji gradbišča, v pridobivanju gradbenih dovoljenj, sestankih z naročniki, v analizah ekonomskih parametrov in podobno. Seveda pa so tu tudi bolj umetniške plati arhitekturnega poklica, kot sta scenografija in oblikovanje. Arhitektura je zelo široka disciplina, v kateri lahko vsakdo najde področje, ki ga osebno izpolnjuje, na katerem je lahko najboljši in posledično uspešen.

Toda ali se ti vseeno zdi, da se ženske kakšnih vprašanj mogoče lotevamo na drugačen način? Kje so izzivi in kje prednosti za žensko v arhitekturi?

Ali misliš, da arhitektke morda izbiramo druge teme, na primer postavljamo v ospredje uporabnika, njegovo participacijo in podobno, da se nalog lotevamo drugače – ali pa je tudi to povsem neodvisno od spola?

Ne razmišljam na tak način, saj verjamem v timsko delo. Kadar govorimo o arhitekturi objektov večjega merila, je to vedno timsko delo. Zaželeno je, da so si ljudje v timu različni, saj je treba na projekt gledati z različnih zornih kotov. Znotraj enega samega projekta lahko razvijamo različne specializacije; nekdo je boljši pri spremljanju dela na gradbišču, kdo drug v reševanju detajlov, tretji pa je zelo kreativen. Pravzaprav v vsej svoji karieri nisem spoznala nikogar, ki bi lahko sam zajel vse te vidike. Pri delu s študenti zato zahtevam, da se v skupine vključijo popolnoma različni ljudje in da so te skupine uravnotežene tudi po spolu in po kulturnem ozadju. Bolj ko je skupina raznolika, bolj kompleksen in zanimiv projekt lahko nastane.

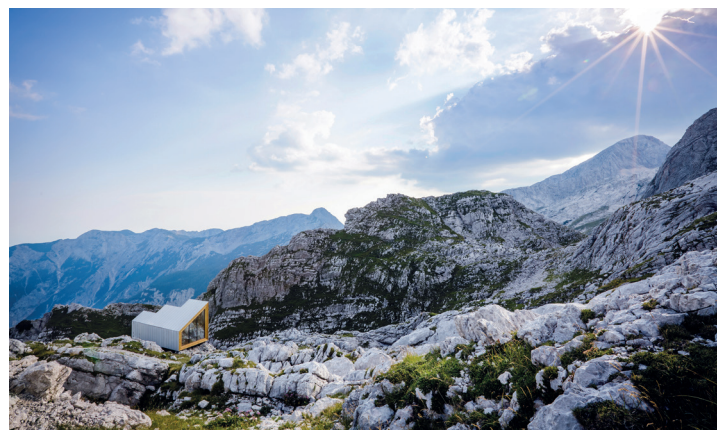
Imaš kakšne vzornice arhitektke?

Zaha Hadid je bila res zelo posebna, izjemno kreativna arhitektka. Organizacija dela, prav ta, bolj sociološka vprašanja, ki si mi jih zastavljala, je pravzaprav niso popolnoma nič zanimala. Svoje področje je našla v tehniki, v formah, zaradi česar je bila precej drugačna od drugih arhitektk. Ne gre za ženski ali moški princip, ampak za to, od kod izhajaš, v kaj te življenje pelje.

© Will Pryce

Hotel Intercontinental Ljubljana, Ofis arhitekti

© Anže Čokl

Bivak pod Skuto, Ofis arhitekti

Glede na to, da vodiš biro z moškim partnerjem, kako si razdelita vloge?

Kako gledaš na profesionalno delovanje v partnerstvu?

Z Rokom sva si že od študija zelo različna. Že v času študija sva se našla in povezala v tim, v katerem sva se dopolnjevala. Na ta način skupaj delava vse od fakultete. Morda je moja vloga v biroju bolj pragmatična, vodim komunikacijo z naročniki, ukvarjam se z organizacijo dela, tudi s funkcionalnostjo tlorisov, objektov, Rok pa je kreativec. Za uspešen biro je potrebno oboje. Več je odvisno od značaja in talentov, ki jih imaš od otroštva in jih morda kasneje bolj razvijaš, kot pa od spola.

Kje vidiš glavne družbene izzive za arhitekturo danes?

Velik problem za arhitekturo so podnebne spremembe. Nujno je, da se tudi na nivoju arhitekture, hiše, objekta zavedamo vpliva na okolje in projektiramo okolju prijazno. Zavedanje podnebnih sprememb je naša dolžnost, ki jo moramo v arhitekturni stroki upoštevati.

Druga zadeva pa je zavedanje pomembnosti javnega prostora in grajenja skupnosti s pomočjo javnega prostora. Trenutno predavava v Los Angelesu in zaradi tega sem še bolj obremenjena z urbanističnim razvojem v smeri izginjanja javnega prostora. Los Angeles je mesto, polno avtocest, javni prostor, kar ga sploh je, pa uporabljajo predvsem brezdomci. Javni prostor izginja kot posledica razslojevanja družbe. Opažam, da se v to smer razvijajo tudi mesta v Evropi. Temu se moramo arhitekti upreti ter razvijati javno dobro v arhitekturnem in urbanističnem smislu.

Težko je govoriti o družbeni vlogi, če imaš pri svojem delu opravka predvsem z zasebnimi investitorji. Vsak zasebni investitor misli, da gre pri projektu za ustvarjanje dobička. Arhitekt skuša po eni strani investitorju omogočiti dobiček s prodajo prostora, po drugi strani pa se arhitekti vedno vprašamo, kaj lahko naredimo, da bomo ustvarili tudi javni prostor in druge odlike, ki objektu dajo nekaj več. To je naša dolžnost, nekaj, česar investitorju ne razlagamo preveč, saj ga zanimajo le številke. Pri razvijanju javnega prostora je ključna vloga javnih institucij, mestne uprave in urbanističnih oddelkov, pa tudi nevladnih organizacij, s katerimi lahko udeleženi javni interes v prostoru. Ta se kasneje v arhitekturnem projektu kaže kot večja kakovost stanovanj, javnih prostorov in ureditev.

Kako svojo poklicno vlogo, ki je zelo odgovorna do naročnika, do biroja, do zaposlenih, združuješ s svojim zasebnim življenjem? Kako ločiš med svojim zasebnim in poklicnim življenjem?

Kot ženska namenjaš določen poudarek svoji družini. Potem ko se mi je rodil prvi otrok, pravzaprav ni bilo več konca tedna, ki bi ga preživela v službi. Konci tedna so namenjeni družini, pet delovnih dni v tednu pa intenzivnemu delu v biroju. Včasih kakšno službeno zadevo tudi združimo z družinskim življenjem in obiščemo kakšno gradbišče. V zadnjih šestnajstih letih pa se je zelo redko zgodilo, da sem šla konec tedna v biro sama in pustila družino doma. Od prvega dne sem svoje tri otroke kdaj pripeljala tudi v biro, hkrati pa sem službeno življenje intenzivirala. Naučila sem se v krajšem času narediti toliko kot prej. Družino vidim kot dodano vrednost življenja, s čimer se je spremenil tudi moj odnos do dela. Mogoče tudi na kakovost javnih prostorov gledaš drugače, če si tudi mama.

Kateri so zate glavni izzivi arhitekturnega poklica? Kakšna pričakovanja si imela glede poklica in ali se ti zdi, da so se izpolnila? Zakaj si se odločila postati arhitektka? Bi mladim dekletom priporočila arhitekturno kariero?

Hodila sem na bežigrasjsko gimnazijo, ki je bila takrat naravoslovno-matematična. Že po enem letu sem ugotovila, da me znanstveni, matematični pristop ne zadovolji. Morda sem zaradi tega izstopala, saj sem si vsa leta gimnazije želela študirati modo. V študij arhitekture me je prepričala mama, zaradi njegove pragmatičnosti, ki pušča odprte možnosti. Arhitekturni poklic omogoča, da se razvijaš kasneje in se najdeš v katerikoli sferi, tudi v modi, saj omogoča veliko karier. V tem duhu sem se odločila za arhitekturo in v njej ostala. Obe moji hčerki si za zdaj želita postati arhitektki, ker vidita naš biro, kjer delujemo v sproščenem vzdušju. To ni klasična služba, ampak je dan v biroju zame dejansko užitek. Pomembno je imeti delovni dan, ki je raznolik, kreativen, tako da je delo pravzaprav lahko tvoj hobi, poleg tega pa ti omogoča preživetje.

Kakšno podporo bi si želela od ZAPS in drugih strokovnih združenj?

Kako lahko zbornica bolje izkoristi svoj vpliv na politiko dela in spodbuja tudi enakost spolov?

Prav zdaj se pri nekem projektu v Sloveniji srečujemo z vprašanjem, ali je mogoče zamenjati odgovornega vodjo projekta med gradnjo, ponovno smo v dilemi, ali je OVP lahko le arhitekt ali tudi gradbeni inženir ... Nočem biti kritična, saj spoštujem vsakogar, ki se bori za naše pravice, a dejansko se mi zdi, da smo arhitekti premalo zaščiteni. Neetična rivalstva bi morala zbornica sankcionirati. Za kolegialnost in lojalnost bi morali skrbeti na ravni pravil, da ne bi bili tako izpostavljeni trgu. Presenečena sem, da te lahko naročnik v trenutku zamenja z nekom drugim in da tudi na ravni zbornice ne moreš narediti čisto nič, tudi avtorsko tvoje delo ni zaščiteni. Morda je to tudi kritika mene same in kolegov, lastnikov birojev, saj zelo malo skrbimo za skupno dobro znotraj stroke, vsak dela le zase.

Kako bi primerjala pogoje za delo v tujini in v Sloveniji?

Naše konkretne izkušnje z vzhodno Evropo, Rusijo, Belorusijo, tudi Slovaško, so, da je v Sloveniji odnos do arhitekture bistveno boljši. V teh državah ima arhitekt vlogo obrtnika. Velikokrat se zgodi, da arhitekti tam ostanemo pri idejnem projektu, saj nas po tej fazi zelo hitro zamenjajo. Pogosto smo nemočni tudi ob tem, da v poznejših fazah naročnik projekt spremeni. Pogosto od idejnega projekta ostane le volumen. Morda je vzrok slab odnos do kulture zaradi tranzicije sistema, saj novopečeni bogataši nimajo niti kulture niti odnosa do arhitekture. Medtem ko v Sloveniji z ženskami v arhitekturi nimamo težav, pa sem imela v Rusiji vedno občutek, da imajo do žensk slabšalen odnos, četudi se ženske tudi tam pojavljajo tudi kot inženirke. Povsem drugače pa je bilo v Franciji, kjer je arhitekt pri projektu vizionar, umetnik, ne glede na spol. Delovati v tem duhu, da je tvoje mnenje upoštevano, je velik užitek. Honorarji za arhitekturno delo so primerni, vendar imaš kot arhitekt tudi bistveno večjo odgovornost. Tožbe te lahko doletijo še veliko kasneje. Še deset let po gradnji odgovarjaš za napake, zato je zavarovanje odgovornosti pri teh projektih zelo pomembno. Honorarji so bistveno višji, vendar so temu ustrezne tudi zavarovalne vsote.